ROZSUDOK SÚDU PRVÉHO STUPŇA (tretia komora)

z 27. septembra 2006 *

Vo veci T-314/01,

Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA, so sídlom vo Veendame (Holandsko), v zastúpení: C. Dekker, advokát,

žalobca,

proti

Komisii Európskych spoločenstiev, v zastúpení: A. Bouquet, A. Whelan a W. Wils, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci M. van der Woude, advokát,

žalovanej,

ktorej predmetom je zrušenie prvého článku rozhodnutia K(2001) 2931, konečné znenie, z 2. októbra 2001 o konaní, ktorým sa uplatňuje článok 81 ES a článok 53 Zmluvy EHP (COMP/E-1/36.756 — Glukonát sodný), v rozsahu, v akom sa týka žalobcu alebo, subsidiárne, zrušenie článku 3 tohto rozhodnutia v rozsahu, v akom sa týka žalobcu,

* Jazyk konania: holandčina.

SÚD PRVÉHO STUPŇA
EURÓPSKYCH SPOLOČENSTIEV (tretia komora),

v zložení: predseda komory J. Azizi, sudcovia M. Jaeger a F. Dehousse,
tajomník: J. Plingers, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 17. februára 2004,

vyhlásil tento

Rozsudok

Skutkové okolnosti

1 Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA (ďalej len „Avebe") je materskou spoločnosťou skupiny špecializovaných podnikov v oblasti spracovania škrobu. V čase rozhodnom vo veci samej a až do decembra 1995 Avebe podnikal na trhu glukonátu sodného, a to prostredníctvom svojho obchodného podielu v spoločnosti Glucona vof, podniku, ktorý Avebe ovládal spolu so spoločnosťou Akzo Nobel Chemicals BV (ďalej len „ANC"), ktorú ovládal Akzo Nobel NV (ďalej len „Akzo"). V decembri 1995 Avebe získal obchodný podiel ANC v spoločnosti Glucona vof, ktorá sa stala spoločnosťou s ručením obmedzeným

a zmenila svoje obchodné meno na Glucona BV (ďalej sú spoločnosti Glucona vof a Glucona BV nerozdielne nazývané „Glucona").

2 Glukonát sodný je súčasťou chelátových činidiel, ktoré sú látkami deaktivujúcimi ióny kovov v priemyselných postupoch. Tieto postupy zahŕňajú najmä priemyselné čistenie (čistenie fliaš alebo náradia), úpravu povrchov (antikorózna ochrana, odmasťovanie, leptanie hliníku) a čistenie vôd. Chelátové činidlá sú teda používané v potravinárskom, kozmetickom, farmaceutickom, papierenskom, betonárskom priemysle a ešte aj v iných priemyselných odvetviach. Glukonát sodný sa predáva na celom svete a na svetových trhoch sa vyskytuje viacero konkurenčných podnikov.

3 V roku 1995 dosiahol predaj glukonátu sodného na celosvetovej úrovni hodnotu približne 58,7 milióna eur, pričom predaj v Európskom hospodárskom priestore (EHP) dosiahol hodnotu približne 19,6 milióna eur. V čase rozhodnom vo veci samej bola takmer celá svetová výroba glukonátu sodného ovládaná piatimi podnikmi, teda, v prvom rade Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd (ďalej len „Fujisawa"), v druhom rade Jungbunzlauer AG, v treťom rade Roquette Frères SA (ďalej len „Roquette"), vo štvrtom rade Glucona vof a v piatom rade Archer Daniels Midland Co. (ďalej len „ADM").

4 V marci 1997 americké ministerstvo spravodlivosti informovalo Komisiu, že po šetrení zameranom na trh lyzínu a kyseliny citrónovej bolo začaté šetrenie takisto vo vzťahu k trhu glukonátu sodného. V októbri a decembri 1997, ako aj vo februári 1998, bola Komisia informovaná, že Akzo, Avebe, Glucona, Roquette a Fujisawa priznali, že boli účastníkmi kartelu, v rámci ktorého boli dohodnuté ceny glukonátu sodného a rozdelený predaj tohto výrobku v Spojených štátoch a inde. Po dohodách uzatvorených s americkým ministerstvom spravodlivosti uložili americké orgány týmto podnikom pokuty.

5 Komisia zaslala 18. februára 1998 podľa článku 11 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962, prvého nariadenia implementujúceho články [81] a [82] zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3) žiadosti o informácie hlavným výrobcom, dovozcom, vývozcom a kupujúcim glukonátu sodného v Európe.

6 Na základe žiadosti o informácie sa Fujisawa skontaktoval s Komisiou a informoval ju, že spolupracoval s americkými orgánmi v rámci šetrenia opísaného vyššie a že si želá takisto spolupracovať s Komisiou na základe oznámenia Komisie z 18. júla 1996 o neuložení pokút alebo znížení ich výšky v konaniach týkajúcich sa kartelov [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 207, s. 4, ďalej len „oznámenie o spolupráci"). Fujisawa 12. mája 1998 po stretnutí s Komisiou, ktoré sa konalo 1. apríla 1998, odovzdal písomné vyhlásenie a spis obsahujúci zhrnutie vývoja kartelu a určitý počet dokumentov.

7 Komisia 16. a 17. septembra 1998 vykonala šetrenia podľa článku 14 ods. 3 nariadenia č. 17 v priestoroch podnikov Avebe, Glucona, Jungbunzlauer a Roquette.

8 Komisia 2. marca 1999 zaslala žiadosti o podrobné informácie spoločnostiam Glucona, Roquette a Jungbunzlauer. Tieto podniky listami zo 14., 19. a 20. apríla 1999 oznámili, že sú ochotné spolupracovať s Komisiou, a poskytli jej určité informácie o karteli. Komisia 25. októbra 1999 zaslala žiadosti o dodatočné informácie spoločnostiam ADM, Fujisawa, Glucona, Roquette a Jungbunzlauer.

9 Komisia 17. mája 2000 na základe informácií, ktoré jej boli oznámené, zaslala oznámenie o výhradách spoločnosti Avebe a iným podnikom, ktorých sa týkalo

porušenie článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o EHP (ďalej len „dohoda EHP"). Avebe a všetky ostatné dotknuté podniky odovzdali písomné pripomienky ako odpoveď na výhrady uvádzané Komisiou. Žiadny z týchto účastníkov konania nepožiadal o vypočutie, ani nepopieral opodstatnenosť skutočností uvedených v oznámení o výhradách.

10 Komisia 11. mája 2001 zaslala žiadosti o dodatočné informácie Avebe a iným dotknutým podnikom.

11 Komisia 2. októbra 2001 prijala rozhodnutie K(2001) 2931, konečné znenie, o konaní, ktorým sa uplatňuje článok 81 ES a článok 53 Dohody EHP (vec COMP/E-1/36.756 — Glukonát sodný) (ďalej len „Rozhodnutie"). Rozhodnutie bolo oznámené Avebe listom z 10. októbra 2001.

12 Rozhodnutie obsahuje najmä tieto ustanovenia:

„Článok 1

[Akzo], [ADM], [Avebe], [Fujisawa], [Jungbunzlauer] a [Roquette] porušili článok 81 ods. 1... ES a — v období od 1. januára 1994 — článok 53 ods. 1 dohody EHP tým, že boli účastníkmi dohody a/alebo zosúladeného postupu v odvetví glukonátu sodného.

Porušenie trvalo:

— v prípade [Akzo], [Avebe], [Fujisawa] a [Roquette] od februára 1987 do júna 1995,

— v prípade [Jungbunzlauer] od mája 1988 do júna 1995,

— v prípade [ADM] od júna 1991 do júna 1995.

...

Článok 3

Za porušenie uvedené v článku 1 sa ukladajú tieto pokuty:

a) [Akzo]	9 miliónov EUR
b) [ADM]	10,13 milióna EUR
c) [Avebe]	3,6 milióna EUR
d) [Fujisawa]	3,6 milióna EUR
e) [Jungbunzlauer]	20,4 milióna EUR
f) [Roquette]	10,8 milióna EUR“

13 V odôvodneniach č. 296 až č. 309 Rozhodnutia Komisia analyzovala vzťahy, ktoré existovali v priebehu obdobia, ktorého sa týka kartel, medzi spoločnosťou Glucona a jej materskými spoločnosťami, Avebe a Akzo. Poznamenala najmä, že až do 15. augusta 1993 bola Glucona riadená spoločne zástupcami Avebe a Akzo, ale že od tohto dátumu, z dôvodu reštrukturalizácie, bola riadená výlučne zástupcom Avebe. Komisia však dospela k záveru, že Avebe a Akzo treba považovať za zodpovedných za protisúťažné správanie ich dcérskej spoločnosti počas celej uvedenej doby, a že preto Avebe a Akzo musí byť určené Rozhodnutie.

14 Na účely výpočtu výšky pokút Komisia uplatnila v Rozhodnutí metodológiu uvedenú v usmerneniach k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia"), ako aj oznámenie o spolupráci.

15 Komisia v prvom rade určila výšku základnej čiastky pokuty v závislosti od závažnosti a dĺžky trvania porušovania.

16 V tejto súvislosti, pokiaľ ide o závažnosť porušovania, Komisia najprv dospela k záveru, že dotknuté podniky sa dopustili veľmi závažného porušovania, vzhľadom na jeho povahu, jeho konkrétny dosah na trh glukonátu sodného v EHP a rozsah dotknutého geografického trhu (odôvodnenie č. 371 Rozhodnutia).

17 Komisia následne dospela k záveru, že je potrebné zohľadniť efektívnu ekonomickú kapacitu spôsobujúcu narušenie hospodárskej súťaže a stanoviť pokutu vo výške, ktorá by zabezpečila jej dostatočný odstrašujúci účinok. V dôsledku toho Komisia, vychádzajúc z celosvetového obratu dosiahnutého dotknutými podnikmi, pokiaľ ide o predaj glukonátu sodného v priebehu roka 1995, čo bol posledný rok trvania

porušovania, pričom tieto údaje účastníci konania odovzdali Komisii v priebehu správneho konania, zaradila dotknuté podniky do dvoch kategórií. Do prvej kategórie zaradila podniky, ktoré podľa údajov, ktoré mala k dispozícii, mali podiel na svetovom trhu glukonátu sodného vyšší ako 20 %, teda Fujisawa (35,54 %), Jungbunzlauer (24,75 %) a Roquette (20,96 %). V prípade týchto podnikov Komisia stanovila východiskovú sumu na 10 miliónov eur. Do druhej kategórie zaradila podniky, ktoré podľa údajov, ktoré mala k dispozícii, mali podiel na svetovom trhu glukonátu sodného nižší ako 10 %, teda Glucona (približne 9,5 %) a ADM (9,35 %). V prípade týchto podnikov Komisia stanovila východiskovú sumu pokuty na 5 miliónov eur, teda pre Akzo a Avebe, ktorí spoločne ovládali spoločnosť Glucona, na 2,5 milióna eur pre každého z nich (odôvodnenie č. 385 Rozhodnutia).

18 Navyše na zabezpečenie, aby na jednej strane mala pokuta dostatočný odstrašujúci účinok, a aby sa na druhej strane zohľadnila skutočnosť, že veľké podniky majú k dispozícii informácie a právno-ekonomickú infraštruktúru, ktorá im umožňuje lepšie posúdiť porušovanie, ktoré predstavuje ich správanie, a dôsledky, ktoré z toho vyplývajú z hľadiska práva hospodárskej súťaže, Komisia pristúpila k úprave tejto východiskovej sumy. V dôsledku toho, zohľadňujúc veľkosť a celkové zdroje dotknutých podnikov, Komisia uplatnila násobný koeficient 2,5 na východiskové sumy určené v prípade ADM a Akzo, a tým došlo k zvýšeniu, takže v prípade ADM bola stanovená suma 12,5 milióna eur a v prípade Akzo 6,25 milióna eur (odôvodnenie č. 388 Rozhodnutia).

19 Pokiaľ ide o dĺžku trvania porušovania v prípade jednotlivých podnikov, východisková suma bola okrem toho zvýšená o 10 % za rok, teda došlo k zvýšeniu o 80 % v prípade Fujisawa, Akzo, Avebe a Roquette, o 70 % v prípade Jungbunzlauer a o 35 % v prípade ADM (odôvodnenia č. 389 až č. 392 Rozhodnutia).

20 Komisia teda stanovila základnú čiastku pokuty na 4,5 milióna eur, pokiaľ ide o Avebe. Pokiaľ ide o ADM, Akzo, Fujisawa, Jungbunzlauer a Roquette, základná čiastka bola stanovená, v príslušnom poradí, na 16,88 milióna eur, 11,25 milióna eur, 18 miliónov eur, 17 miliónov eur a 18 miliónov eur (odôvodnenie č. 396 Rozhodnutia).

21 V druhom rade, na základe priťažujúcich okolností, bola základná čiastka pokuty uloženej Jungbunzlauer zvýšená o 50 % z dôvodu, že tento podnik mal úlohu vodcu v rámci kartelu (odôvodnenie č. 403 Rozhodnutia).

22 V treťom rade Komisia preskúmala a odmietla tvrdenia niektorých podnikov, vrátane Avebe, podľa ktorých sa na tieto podniky mali uplatniť poľahčujúce okolnosti (odôvodnenia č. 404 až č. 410 Rozhodnutia).

23 Vo štvrtom rade, na základe časti B oznámenia o spolupráci, Komisia poskytla spoločnosti Fujisawa „veľmi významné zníženie" (konkrétne 80 %) zo sumy pokuty, ktorá by jej bola uložená v prípade, keby nebol spolupracoval. Napokon, na základe časti D tohto oznámenia, Komisia poskytla „výrazné zníženie" (konkrétne 40 %) zo sumy pokuty v prípade ADM a Roquette a 20% v prípade Akzo, Avebe a Jungbunzlauer (odôvodnenia č. 418, č. 423, č. 426 a č. 427 Rozhodnutia).

Konanie a návrhy účastníkov konania

24 Avebe návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 17. decembra 2001 podal žalobu, na základe ktorej sa začalo toto konanie.

25 Na základe správy sudcu spravodajcu Súd prvého stupňa (tretia komora) rozhodol o otvorení ústnej časti konania a v rámci opatrení na zabezpečenie priebehu konania upravených v článku 64 rokovacieho poriadku písomne položil účastníkom konania otázky, na ktoré títo odpovedali v stanovených lehotách.

26 Prednesy účastníkov konania boli vypočuté na pojednávaní 17. februára 2004.

27 Avebe navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

— zrušil článok 1 Rozhodnutia v rozsahu, v akom konštatuje, že sa dopustil porušovania v období od mesiaca február 1987 do 15. augusta 1993,

— subsidiárne, zrušil článok 1 Rozhodnutia v rozsahu, v akom konštatuje, že sa dopustil porušovania v období pred 30. aprílom 1990,

— subsidiárnejšie, zrušil článok 3 Rozhodnutia v rozsahu, v akom je v ňom Avebe uvedený,

— zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

28 Komisia navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

— zamietol žalobu,

— zaviazal Avebe na náhradu trov konania.

Právny stav

A — *Úvod*

29 Avebe nepopiera, že kartel predstavoval porušenie článku 81 ES. Nepopiera ani, že mu toto porušovanie malo byť pripísané za obdobie od 15. augusta 1993, čo je dátum, od ktorého sám riadil spoločnosť Glucona (pozri bod 13 vyššie) do okamihu, keď kartel zanikol. Na druhej strane sa však Avebe domnieva, že Komisia mu nesprávne pripisuje porušovanie, ktorého sa dopustila Glucona v období pred 15. augustom 1993.

30 V tejto súvislosti Avebe uvádza štyri žalobné dôvody, založené na porušení, po prvé, povinnosti odôvodnenia, po druhé, práva na obhajobu, po tretie, článku 81 ods. 1 ES a článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a po štvrté, zásady proporcionality.

31 Súd prvého stupňa sa domnieva, že predtým, ako sa vysloví k odôvodnenosti rôznych uvádzaných žalobných dôvodov v tejto veci, je potrebné pripomenúť určité skutočnosti uvedené v posúdení Komisie, tak ako to vyplýva z odôvodnení č. 296 až č. 309 Rozhodnutia.

32 V odôvodnení č. 296 Rozhodnutia začala Komisia svoje posúdenie potvrdením, že „[vyplýva] zo skutkových okolností, že Glucona samostatne nerozhodovala o svojom správaní, ale uplatnila pokyny, ktoré jej dali jej materské spoločnosti [ANC a Avebe]: všetci vedúci predstavitelia spoločnosti Glucona mali zároveň profesijné povinnosti v materských spoločnostiach".

33 Ďalej, v odôvodneniach č. 297 až č. 299 Rozhodnutia Komisia opísala vnútornú organizáciu spoločnosti Glucona takto:

„297 Od 1. apríla 1972 do 15. augusta 1993 tvorili dvaja riaditelia, vymenovaní materskými spoločnosťami, radu, ktorá riadila združenie, a boli spoločne zodpovední za rozhodnutia, ktoré sa týkali politiky a riadenia spoločnosti Glucona. Zástupca Akzo mal na starosti predaj a obchodnú politiku, kým zástupca Avebe mal na starosti výrobu a činnosti výskumu a rozvoja. Glucona mala taktiež dozornú radu, zloženú z dvoch zástupcov, pričom každý bol vymenovaný jednou z materských spoločností. Miesto riaditeľa dozornej rady si navzájom striedali zástupcovia Akzo a Avebe.

298 Dňa 15. augusta 1993 došlo k štrukturálnej zmene v riadení spoločnosti Glucona, pričom bol určený jediný spoločný riaditeľ. Na toto miesto bol vymenovaný zástupca Avebe.

299 Z dokumentov, ktoré boli predložené ako dôkazy, vyplýva, že riaditeľ určený Akzo mal dôležité postavenie v riadení spoločnosti Glucona až do augusta 1993. V priebehu posudzovaného obdobia Glucona využívala priestory Akzo v Amersfoort [Holandsko]. Vo všetkých dokumentoch z daného obdobia, ktoré mala k dispozícii Komisia, účastníci kartelu v prípade, keď išlo o spoločnosť Glucona, používali názov ‚Akzo'. Vzhľadom na povahu oblasti zodpovednosti zástupcov Akzo (obchodná politika a predaj) sa títo v skutočnosti zúčastňovali relatívne priamym spôsobom na činnostiach kartelu, prinajmenšom do augusta 1993. Od tohto dátumu bol vymenovaný zástupca Avebe za generálneho riaditeľa spoločnosti Glucona a okolnosti nasvedčujú tomu, že sa následne aktívne podieľal na činnostiach kartelu. S týmto cieľom mu v lete 1993 jeho predchodca odovzdal potrebné informácie."

34 V odôvodnení č. 300 Rozhodnutia zhrnula Komisia nasledovným spôsobom posúdenie, ktoré uviedla v oznámení o výhradách, pokiaľ ide o otázku pripísateľnosti porušovania dotknutým podnikom:

„V oznámení o výhradách Komisia oznámila svoj zámer považovať Akzo a Avebe za spoločne zodpovedných počas celej doby trvania porušenia. Vzhľadom na dvojitú štruktúru riadenia zriadenú materskými spoločnosťami, ich paritnú účasť v spoločnom podniku a zodpovednosť rozdelenú medzi dvoch riaditeľov dospela Komisia k záveru, že je opodstatnené domnievať sa, že tieto dve spoločnosti mali rovnaký vplyv na správanie spoločného podniku a dostávali tie isté informácie, týkajúce sa účasti spoločnosti Glucona na karteli."

35 V odôvodneniach č. 301 až č. 305 Rozhodnutia zhrnula Komisia pripomienky, ktoré v tejto súvislosti uviedli Akzo a Avebe vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách. Konkrétne v odôvodnení č. 301 Rozhodnutia uviedla Komisia toto:

„V odpovedi na oznámenie o výhradách Akzo nenamietal proti stanovisku Komisie a potvrdil, že Avebe bol vždy informovaný o účasti spoločnosti Glucona na karteli týkajúcom sa glukonátu sodného: ‚hoci je pravda, že zástupca Akzo v rámci rady, ktorá riadi spoločnosť, mal na starosti obchodnú politiku a predaj a zástupca Avebe výrobu a výskum a rozvoj, Avebe bol vždy informovaný o dohodách obmedzujúcich hospodársku súťaž, ktoré uzavrela spoločnosť Glucona, a zdieľal zodpovednosť, ktorá z nich vyplývala'. Akzo dodáva, že ‚Avebe bol v plnom rozsahu informovaný o dohodách obmedzujúcich hospodársku súťaž, ktorými bola viazaná spoločnosť Glucona, hoci táto spoločnosť nebola ako taká účastníkom dohody, ktorou bol zriadený kartel pred rokom 1993'."

36 V odôvodnení č. 306 Rozhodnutia Komisia pripustila, že „za spoločnosť Avebe sa, podľa informácií Komisie, osobne nikto nikdy nezúčastnil na mnohostranných rokovaniach o karteli pred októbrom 1993" a, že „Akzo ďalej [pripustil], že ‚[Avebe] nebol stranou dohody, na základe ktorej vznikol kartel pred rokom 1993'". Komisia však dodala, že „[nebola] žiadna pochybnosť, že členovia orgánov Avebe v rámci rady spoločnosti Glucona vedeli o protisúťažnom správaní poslednej uvedenej spoločnosti".

37 V odôvodneniach č. 307 a č. 308 Rozhodnutia uviedla Komisia nasledujúce skutočnosti na podporu tohto posledného uvedeného záveru:

— po prvé, Komisia vzala do úvahy to, že až do augusta 1993 boli obaja riaditelia spoločnosti Glucona, ktorých vymenovali Akzo a Avebe, spoločne zodpovední za riadenie spoločnosti Glucona a že prostredníctvom týchto dvoch riaditeľov sa Akzo a Avebe zúčastňovali rovnakým spôsobom na vytváraní pokynov pre riadenie a kontrolu spoločnosti Glucona,

— po druhé, Komisia sa odvolala na poznámku člena vedenia Avebe z 1. mája 1990 v súvislosti s rokovaním, ktoré sa konalo 30. apríla 1990 so zástupcami ANC a ADM (ďalej len „poznámka z 1. mája 1990"). Názov tejto poznámky bol „Stretnutie s ADM v súvislosti s glukonátom sodným" a bola adresovaná viacerým členom vedenia Avebe, medzi ktorých patril v danom čase aj riaditeľ spoločnosti Glucona, vymenovaný Avebe. Komisia z obsahu tejto poznámky vyvodila, že „Avebe nemohol nevedieť, že sa spoločnosť Glucona podieľala na činnosti smerujúcej k obmedzovaniu hospodárskej súťaže na trhu",

— po tretie, Komisia uviedla, že keď 15. augusta 1993 Avebe sám prevzal riadenie spoločnosti Glucona, „zástupca Avebe neprijal žiadne opatrenie na skončenie

alebo aspoň zabránenie protisúťažnému správaniu, o ktorom spoločnosť vedela v plnom rozsahu", ale naopak, „Avebe zabezpečil [jeho] pokračovanie a prevzal úlohu Akzo, pričom požiadal, aby bol presne informovaný o situácii s ohľadom na kartel".

38 Napokon, odôvodnenie č. 309 Rozhodnutia znie takto:

„Vzhľadom na vyššie uvedené sa Komisia domnieva, že dve materské spoločnosti sú zodpovedné za protisúťažné správanie svojej dcérskej spoločnosti počas celého uvedeného obdobia, a toto rozhodnutie je teda určené im."

B — *O porušení povinnosti odôvodnenia*

39 Avebe uvádza, že na jednej strane v odôvodnení č. 306 Rozhodnutia Komisia potvrdila, že „[nebola] žiadna pochybnosť, že členovia orgánov Avebe v rámci rady spoločnosti Glucona vedeli o protisúťažnom správaní poslednej uvedenej spoločnosti". Na druhej strane tvrdí, že v odôvodnení č. 308 Rozhodnutia Komisia poznamenala, že jeho zamestnanec, vymenovaný za riaditeľa, ktorý prevzal plnú zodpovednosť za riadenie Glucona, bol počas tohto vymenovania 15. augusta 1993 informovaný o existencii dohody členom Akzo, ktorý bol až dovtedy zodpovedný za riadenie spoločnosti Glucona. Z toho podľa Avebe vyplýva, že odôvodnenie Rozhodnutia, pokiaľ ide o to, či bol informovaný o karteli pred 15. augustom 1993, je rozporuplné alebo prinajmenšom neúplné.

40 Komisia popiera, že by bolo odôvodnenie uvedené v Rozhodnutí, pokiaľ ide o otázku, či bol Avebe informovaný o karteli pred 15. augustom 1993, rozporuplné alebo nedostatočné.

41 Súd prvého stupňa pripomína, že z ustálenej judikatúry vyplýva, že odôvodnenie požadované článkom 253 ES musí obsahovať jasne a jednoznačne odôvodnenie orgánu Spoločenstva, autora predmetného aktu, aby mohli dotknuté osoby poznať dôvody prijatého opatrenia a príslušný súd mohol vykonávať svoju kontrolnú právomoc (rozsudky Súdneho dvora z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Zb. s. I-1719, bod 63, a z 30. septembra 2003, Nemecko/Komisia, C-301/96, Zb. s. I-9919, bod 87, rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. novembra 2002, Lagardère a Canal+/Komisia, T-251/00, Zb. s. II-4825, bod 155).

42 Je potrebné najprv uviesť, že výhrada Avebe založená na existencii rozporuplnosti medzi odôvodneniami č. 306 a č. 308 Rozhodnutia (pozri, pokiaľ ide o posledné uvedené odôvodnenia, body 36 a 37 vyššie) vyplýva z neúplného pochopenia Rozhodnutia. V skutočnosti totiž Komisia v odôvodnení č. 308 Rozhodnutia neuviedla, na rozdiel od toho, čo sa zdá, že tvrdí Avebe, že 15. augusta 1993 bol nový riaditeľ spoločnosti Glucona informovaný po prvýkrát o existencii kartelu, čo by teda bolo v rozpore s odôvodnením č. 306 Rozhodnutia, v ktorom Komisia potvrdila, že zamestnanci Avebe v rámci rady spoločnosti Glucona vedeli o protisúťažnom správaní poslednej uvedenej. Naopak, z odôvodnenia č. 308 Rozhodnutia vyplýva, že v tento deň zástupca Avebe, ako nový riaditeľ Glucona, požiadal, aby bol informovaný „presne o situácii týkajúcej sa kartelu".

43 Ďalej, v súvislosti s tým, že Avebe vytýka Komisii, že nedostatočne odôvodnila svoje Rozhodnutie, pokiaľ ide o otázku, či vedel o karteli pred 15. augustom 1993, z odôvodnenia č. 296 a nasl. Rozhodnutia (pozri takisto body 32 až 38 vyššie) vyplýva, že Komisia usudzovala, že Avebe musel vedieť o protisúťažnom správaní svojej dcérskej spoločnosti, pretože až do augusta 1993 boli obaja riaditelia spoločnosti Glucona spoločne zodpovední za jej riadenie a že Akzo a Avebe sa zúčastňovali rovnakým spôsobom na vytváraní pokynov pre riadenie a kontrolu spoločnosti Glucona (odôvodnenie č. 307 Rozhodnutia). Okrem toho Komisia uviedla svoj záver, že jej stanovisko potvrdil obsah poznámky z 1. mája 1990, ako aj skutočnosť, že zástupca Avebe po tom, čo prevzal plnú zodpovednosť za riadenie

spoločnosti Glucona 15. augusta 1993, neprijal žiadne opatrenie na skončenie, alebo aspoň zabránenie protisúťažnému správaniu, o ktorom vedel Avebe v plnom rozsahu, ale naopak, zabezpečil jeho pokračovanie a prevzal úlohu Akzo, pričom požiadal, aby bol presne informovaný o situácii s ohľadom na kartel (odôvodnenia č. 307 a č. 308 Rozhodnutia).

44 Z odôvodnení Rozhodnutia teda vyplýva, z právneho hľadiska dostatočne, že v prípade záveru, že porušenie možno pripísať Avebe, Komisia vychádzala na jednej strane z právnej štruktúry spoločnosti Glucona a na druhej strane z rôznych skutkových okolností týkajúcich sa vzťahov medzi materskými spoločnosťami Akzo a Avebe a ich spoločným podnikom Glucona.

45 V dôsledku toho musí byť žalobný dôvod založený na porušení povinnosti odôvodnenia zamietnutý.

C — *O porušení práva na obhajobu*

1. *Úvodné poznámky*

46 Tento žalobný dôvod sa skladá z dvoch častí. Na jednej strane Avebe vytýka Komisii, že vzala do úvahy vyhlásenie, ktoré Akzo poskytol v odpovedi na oznámenie o výhradách (ďalej len „vyhlásenie Akzo") bez toho, aby umožnila Avebe zaujať stanovisko k tomuto vyhláseniu, porušujúc tak jeho právo na obhajobu. Na druhej strane Avebe vytýka Komisii, že neprijala opatrenia potrebné na získanie kópie vyhlásenia, ktoré zástupca Akzo poskytol Department of Justice Spojených štátov (ďalej len „údajné vyhlásenie Akzo pred americkými orgánmi").

2. *O vyhlásení Akzo*

47 Avebe uvádza, že z odôvodnení č. 301 a č. 309 Rozhodnutia (pozri body 35 a 38 vyššie) vyplýva, že Komisia dospela k záveru, že Avebe vedel o karteli pred rokom 1993 na základe vyhlásenia Akzo. Avebe uvádza, že Komisia ho nevyzvala v priebehu správneho konania, aby predložil svoje pripomienky k vyhláseniu Akzo. Preto podľa Avebe Komisia nemohla bez toho, aby porušila jeho právo na obhajobu, vychádzať z tohto vyhlásenia na preukázanie, že Avebe vedel o karteli pred rokom 1993.

48 Komisia uvádza, že nikdy nepoužila vyhlásenie Akzo, uvedené v odôvodnení č. 301 Rozhodnutia, ako dôkaz proti Avebe, ale že ho iba uviedla v rámci zhrnutia tvrdení účastníkov konania.

49 Súd prvého stupňa pripomína, že rešpektovanie práva na obhajobu predstavuje základnú zásadu práva Spoločenstva a musí sa dodržiavať za akýchkoľvek okolností, najmä v každom konaní, ktoré môže viesť k uloženiu sankcií, aj keď ide o správne konanie. Vyžaduje, aby sa dotknutým podnikom a združeniam podnikov už v štádiu správneho konania umožnilo oznámiť účinným spôsobom ich stanovisko k jednotlivým skutočnostiam a relevantnosti skutkových okolností, výhrad a okolností uvádzaných Komisiou (rozsudok Súdneho dvora z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia, 85/76, Zb. s. 461, bod 11, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 10. marca 1992, Shell/Komisia, T-11/89, Zb. s. II-757, bod 39, potvrdený v odvolacom konaní rozsudkom Súdneho dvora z 8. júla 1999).

50 Ďalej je potrebné pripomenúť, že ak chce Komisia vychádzať z časti odpovede na oznámenie o výhradách alebo z dokumentu pripojeného k takej odpovedi, aby preukázala existenciu porušenia v konaní, ktorým sa uplatňuje článok 81 ods. 1 ES,

musí byť ostatným subjektom, ktorých sa týka toto konanie, umožnené, aby sa vyjadrili k takému dôkazu. Za týchto okolností predmetná časť odpovede na oznámenie o výhradách alebo dokument pripojený k tejto odpovedi totiž predstavujú okolnosť v neprospech rôznych strán, ktoré sa podieľali na porušovaní (rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95, T-31/95, T-32/95, T-34/95, T-35/95, T-36/95, T-37/95, T-38/95, T-39/95, T-42/95, T-43/95, T-44/95, T-45/95, T-46/95, T-48/95, T-50/95, T-51/95, T-52/95, T-53/95, T-54/95, T-55/95, T-56/95, T-57/95, T-58/95, T-59/95, T-60/95, T-61/95, T-62/95, T-63/95, T-64/95, T-65/95, T-68/95, T-69/95, T-70/95, T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Zb. s. II-491, bod 386 a tam citovaná judikatúra).

51 Tieto zásady sa takisto uplatňujú, keď Komisia vychádza z časti odpovede na oznámenie o výhradách, aby pripísala určité porušenie určitému podniku.

52 Dotknutému podniku prináleží, aby preukázal, že záver, ku ktorému Komisia dospela vo svojom rozhodnutí, by bol odlišný, keby musel byť odmietnutý ako dôkazný prostriedok dokument v jeho neprospech, ktorý mu nebol oznámený a z ktorého Komisia vychádzala pri obvinení tohto podniku (rozsudok Súdneho dvora zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, body 71 až 73).

53 V danom prípade vyplýva z odôvodnení č. 296 až č. 309 Rozhodnutia, že Komisia prijala takúto štruktúru svojej analýzy: v odôvodneniach č. 297 až č. 299 opísala vnútornú organizáciu spoločnosti Glucona, v odôvodnení č. 300 pripomenula svoj predbežný záver, uvedený v oznámení o výhradách, pokiaľ ide o otázku pripísateľnosti porušenia dotknutým podnikom, v odôvodneniach č. 301 až č. 305 zhrnula pripomienky, ktoré v tejto súvislosti predložili uvedené podniky, a napokon, v odôvodneniach č. 306 až č. 309 pristúpila k vlastnému právnemu posúdeniu (pozri stručne body 32 až 38 vyššie).

54 Komisia uviedla vyhlásenie Akzo, na ktoré sa odvoláva Avebe, v odôvodnení č. 301 Rozhodnutia, teda v časti Rozhodnutia, ktorá opakuje zhrnutie pripomienok predložených týmito podnikmi v súvislosti s jej predbežným záverom uvedeným v oznámení o výhradách, pokiaľ ide o otázku pripísateľnosti porušenia dotknutým podnikom.

55 Avebe aj tak netvrdí, že Komisia odkazovala na vyhlásenie Akzo práve v časti svojej analýzy, ktorá sa týka právneho posúdenia vzťahov, ktoré existovali medzi spoločnosťou Glucona a jej materskými spoločnosťami, Avebe a Akzo.

56 Z toho vyplýva, že na rozdiel od toho, čo tvrdí Avebe, Komisia nevychádzala z vyhlásenia Akzo. Naopak, v odôvodneniach č. 307 a č. 308 Rozhodnutia (pozri body 36 a 37 vyššie) sa Komisia odvolávala na jednej strane na právnu štruktúru spoločnosti Glucona a na druhej strane na rôzne skutkové okolnosti týkajúce sa vzťahov medzi materskými spoločnosťami Akzo a Avebe a ich spoločným podnikom Glucona. Avebe nenamieta, že nemal prístup k dokumentom, na ktoré sa v tejto súvislosti odvoláva Komisia. Tým, že Komisia uviedla v odôvodnení č. 309 Rozhodnutia záver svojho právneho posúdenia slovami „Vzhľadom na vyššie uvedené", odkázala, pokiaľ ide o účasť Avebe, iba na odôvodnenia č. 307 a č. 308 Rozhodnutia, a nie na odôvodnenie č. 301 Rozhodnutia.

57 Navyše, Súd prvého stupňa sa domnieva, že aj keby Komisia vychádzala z vyhlásenia Akzo, *quod non*, Avebe nepreukázal, v súlade s judikatúrou citovanou v bode 52 vyššie, že záver, ku ktorému Komisia dospela v Rozhodnutí, by bol odlišný, keby toto vyhlásenie Akzo bolo odmietnuté ako dôkazný prostriedok na obvinenie Avebe.

58 V dôsledku toho sa prvá časť žalobného dôvodu týkajúceho sa vyhlásenia Akzo zakladá na nesprávnej domnienke a nemožno jej teda vyhovieť.

3. *O údajnom vyhlásení zástupcu Akzo pred americkými orgánmi*

a) Tvrdenia účastníkov konania

59 Avebe v replike uvádza, že pri šetrení zo strany Departement of Justice Spojených štátov v rámci konania začatého v Spojených štátoch v súvislosti s kartelom zástupca Akzo vyhlásil, že Avebe nebol informovaný o karteli pred 15. augustom 1993. Avebe sa domnieva, že informoval Komisiu o existencii tohto údajného vyhlásenia v priebehu správneho konania. Podľa Avebe, vzhľadom na to, že sám nemohol získať kópiu tohto vyhlásenia, aby ho mohol predložiť Komisii, a keďže toto vyhlásenie mohlo predstavovať okolnosť v prospech Avebe, si Komisia mala zadovážiť jeho kópiu od príslušných orgánov Spojených štátov. Následne po písomných otázkach Súdu prvého stupňa Avebe vysvetlil, že výslovne nepožiadal Komisiu, aby zadovážila tento dokument, vzhľadom na to, že v danom čase ešte nevedel, že Komisia bude vychádzať z vyhlásenia Akzo, analyzovaného v bodoch 49 až 58 vyššie. V skutočnosti bol Avebe konfrontovaný až v Rozhodnutí s vyhlásením Akzo, ktoré bolo v opačnom zmysle ako údajné vyhlásenie Akzo pred americkými orgánmi.

60 Podľa Komisie nebola táto časť žalobného dôvodu uvedená v rámci žaloby, a preto musí byť zamietnutá ako neprípustná. V každom prípade sa Komisia domnieva, že táto časť žalobného dôvodu nie je dôvodná.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

O prípustnosti

61 Podľa článku 48 ods. 2 rokovacieho poriadku je uvádzanie nových dôvodov prípustné počas konania len vtedy, ak sú tieto dôvody založené na nových právnych

a skutkových okolnostiach, ktoré vyšli najavo v priebehu konania. Dôvod, ktorý predstavuje doplnenie dôvodu uvedeného skôr, či už priamo alebo nepriamo, v pôvodnej žalobe v danom konaní a ktorý úzko súvisí s týmto dôvodom, musí byť vyhlásený za prípustný. Analogické riešenie je potrebné použiť aj v prípade časti dôvodu, uvádzanej na podporu dôvodu (rozsudok Súdu prvého stupňa z 21. marca 2002, Joynson/Komisia, T-231/99, Zb. s. II-2085, bod 156).

62 V danom prípade Avebe až v replike uviedol ako žalobný dôvod založený na porušení práva na obhajobu, že existuje údajné vyhlásenie Akzo pred americkými orgánmi.

63 Na druhej strane však v rámci iného žalobného dôvodu sa už Avebe v podstate odvolával v rámci žaloby na tú istú výhradu (pozri bod 59 vyššie). V skutočnosti Avebe od okamihu podania žaloby uvádzal toto tvrdenie, hoci formálne tak urobil až v časti svojho vyjadrenia týkajúcej sa žalobného dôvodu založeného na porušení článku 81 ES a článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

64 Avebe preto, na rozdiel od toho, čo tvrdí Komisia, neuviedol nový žalobný dôvod v replike, ale iba sa odvolal na tú istú výhradu a tentoraz ju formálne uviedol v časti tohto vyjadrenia venovanej porušeniu práva na obhajobu.

65 V dôsledku toho je potrebné preskúmať túto časť žalobného dôvodu, čo sa týka veci samej.

O veci samej

66 Je potrebné pripomenúť, pokiaľ ide o dokumenty v prospech, že v judikatúre sa zdôrazňuje, že v rámci kontradiktórneho konania, ktoré je upravené nariadeniami vykonávajúcimi články 81 ES a 82 ES, nie je možné, aby iba Komisii prináležalo rozhodnúť, aké dokumenty sú užitočné z hľadiska obhajoby podnikov, ktorých sa týka konanie o porušení pravidiel hospodárskej súťaže (rozsudok Súdu prvého stupňa z 29. júna 1995, Solvay/Komisia, T-30/91, Zb. s. II-1775, bod 81). Osobitne, vzhľadom na všeobecnú zásadu rovnosti zbraní, nemožno pripustiť, aby Komisia mohla rozhodovať sama o použití alebo nepoužití dokumentov proti žalobcovi, pričom tento nemal k nim prístup, a teda nemohol prijať zodpovedajúce rozhodnutie o ich použití alebo nepoužití na svoju obhajobu (rozsudok Solvay/Komisia, už citovaný, bod 83, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 29. júna 1995, ICI/Komisia, T-36/91, Zb. s. II-1847, bod 111).

67 Podľa judikatúry, ak sa ukáže, že v priebehu správneho konania Komisia neoznámila žalobcovi existenciu dokumentov, ktoré by mohli obsahovať okolnosti v prospech, porušenie práva na obhajobu možno konštatovať iba vtedy, keď sa preukáže, že správne konanie mohlo viesť k odlišnému výsledku v prípade, keby žalobca mal prístup k predmetným dokumentom počas tohto konania (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 17. decembra 1991, Hercules Chemicals/Komisia, T-7/89, Zb. s. II-1711, bod 56, a rozsudok Solvay/Komisia, už citovaný v bode 66 vyššie, bod 98). Ak sa tieto dokumenty nachádzajú vo vyšetrovacom spise Komisie, je takéto porušenie práva na obhajobu nezávislé od spôsobu, akým sa predmetný podnik správal počas správneho konania (rozsudok Solvay/Komisia, už citovaný v bode 66 vyššie, bod 96). Naopak, ak sa dokumenty v prospech nenachádzajú vo vyšetrovacom spise Komisie, takéto porušenie práva na obhajobu možno konštatovať iba vtedy, ak žalobca predložil Komisii výslovnú žiadosť o prístup k týmto dokumentom v priebehu správneho konania, v opačnom prípade už nebude možné, aby sa žalobca dovolával tejto výhrady v žalobe o neplatnosť podanej proti konečnému rozhodnutiu (rozsudky Súdu prvého stupňa Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 50 vyššie, bod 383, a z 30. septembra 2003, Atlantic Container Line a i./Komisia, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Zb. s. II-3275, bod 340).

68 V danom prípade je nesporné, tak ako vyplýva z odôvodnenia č. 300 Rozhodnutia (pozri bod 34 vyššie), že pri oznámení o výhradách Komisia uviedla svoj zámer považovať Akzo a Avebe za spoločne zodpovedných počas celej doby trvania porušenia.

69 Z odpovedí účastníkov konania na niektoré písomné otázky Súdu prvého stupňa takisto vyplýva, že Avebe v odpovedi na oznámenie o výhradách popieral, že by vedel o karteli pred augustom 1993, pričom zdôraznil, že v rámci konania v Spojených štátoch uznal len svoju vinu za porušenie za obdobie nasledujúce po tomto dátume. V tejto súvislosti Avebe v poznámke pod čiarou v odpovedi na oznámenie o výhradách uviedol, že „pokiaľ vie,... [zástupca Akzo] takisto vyhlásil na pojednávaniach v rámci tohto konania, že Avebe nevedel o karteloch pred augustom 1993".

70 Okrem toho Avebe následne po písomných otázkach Súdu prvého stupňa pripustil, že došlo k písomnej komunikácii medzi jeho poradcami a oddeleniami Department of Justice Spojených štátov, z čoho vyplýva, že od júla 2000 sa Avebe pokúšal viackrát získať od nich kópiu údajného vyhlásenia Akzo pred americkými orgánmi. Avebe ho chcel predložiť Komisii v rámci správneho konania. Z tejto písomnej komunikácie však vyplýva, že tieto oddelenia zamietli príslušné žiadosti, pričom uviedli, že v prípade potreby sú ochotní poskytnúť tento dokument Komisii, ak Komisia podá takúto žiadosť.

71 V tejto situácii, bez toho, aby bolo potrebné skúmať, či Komisia mala prijať vhodné opatrenia, aby získala kópiu údajného vyhlásenia Akzo pred americkými orgánmi, a hoci by ich aj bola schopná prijať, to nič nemení na tom, že Avebe nemôže vytýkať Komisii, že nekonala takým spôsobom, aby získala dokument, ktorý mohol prípadne byť okolnosťou v prospech Avebe.

72 Ako je uvedené v bode 67 vyššie, po odpovediach zo strany amerických orgánov mal Avebe v každom prípade výslovne požiadať Komisiu, aby získala tento dokument. Ako vyplýva z bodu 69 vyššie, Avebe sa obmedzil len na to, že uviedol v poznámke pod čiarou jednoduchý a nejasný odkaz na toto údajné vyhlásenie, čo nemožno považovať za výslovnú žiadosť v zmysle už citovanej judikatúry.

73 Avebe neprávom odôvodňuje to, že nebola podaná výslovná žiadosť v priebehu správneho konania, odvolávaním sa na to, že len v Rozhodnutí bol konfrontovaný s vyhlásením Akzo, ktoré malo opačný význam ako údajné vyhlásenie Akzo pred americkými orgánmi. Avebe totiž nepopiera, že už z oznámenia o výhradách jasne vyplývalo, že Komisia mala úmysel považovať Akzo a Avebe za spoločne zodpovedných počas celého obdobia trvania porušovania. Avebe musel teda vedieť, že jemu prináležalo, aby v odpovedi na oznámenie o výhradách uviedol akúkoľvek skutočnosť, ktorá by mohla preukázať, že pred augustom 1993 nevedel o karteli. Z písomnej komunikácie medzi poradcami Avebe a oddeleniami Department of Justice Spojených štátov, ktorú Avebe predložil Súdu prvého stupňa, takisto vyplýva, že poradcovia Avebe jednoznačne vedeli, že v priebehu správneho konania pred Komisiou môže Akzo uviesť, že Avebe bol informovaný o karteli počas celého obdobia jeho trvania. Okrem toho, ako je už uvedené v bode 56 vyššie, Komisia nevychádzala z vyhlásenia Akzo, ale ho len uviedla v časti svojho Rozhodnutia týkajúcej sa zhrnutia tvrdení účastníkov konania.

74 Vzhľadom na vyššie uvedené musí byť zamietnutá aj druhá časť tohto žalobného dôvodu, týkajúca sa údajného vyhlásenia Akzo pred americkými orgánmi.

75 V dôsledku toho sa musí byť zamietnutý žalobný dôvod založený na porušení práva na obhajobu.

D — *O porušení článku 81 ods. 1 ES a článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17*

1. *Úvod*

76 Avebe uvádza v prvom rade, že zo strany Komisie došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu tým, že pripísala porušovanie za obdobie pred 15. augustom 1993 spoločnosti Glucona, a nie Akzo. Subsidiárne Avebe uvádza, že hoci by sa porušovanie za toto obdobie mohlo právoplatne pripísať spoločnosti Glucona, Avebe nemôže byť považovaný za zodpovedného za toto protiprávne správanie spoločnosti Glucona.

2. *O tom, že Komisia nemala pripísať spoločnosti Glucona porušovanie, ku ktorému došlo pred 15. augustom 1993*

a) Úvodné poznámky

77 Je potrebné preskúmať, či tak, ako uvádza Avebe, pokiaľ ide o obdobie pred 15. augustom 1993, k porušovaniu dochádzalo nie zo strany spoločnosti Glucona, ktorá je spoločným podnikom materských spoločností Akzo a Avebe, ale výlučne zo strany Akzo.

78 Avebe nepopiera, že Glucona bola podnikom v zmysle práva Spoločenstva týkajúceho sa hospodárskej súťaže, hoci vzhľadom na svoju právnu formu nemala vlastnú právnu spôsobilosť. Pojem podnik totiž v súlade s ustálenou judikatúrou v oblasti práva hospodárskej súťaže zahŕňa všetky subjekty vykonávajúce podnikateľskú činnosť, nezávisle od právneho postavenia tohto subjektu a jeho

spôsobu financovania (rozsudok Súdneho dvora z 23. apríla 1991, Höfner a Elser, C-41/90, Zb. s. I-1979, bod 21, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. marca 2000, Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali/Komisia, T-513/93, Zb. s. II-1807, bod 36).

79 Avebe však tvrdí, že za osobitných okolností, aké boli v danom prípade, k porušovaniu dochádzalo v období pred 15. augustom 1993 zo strany Akzo, a nie spoločnosti Glucona. Avebe odkazuje v tejto súvislosti na jednej strane na ustanovenia spoločenskej zmluvy uzavretej v roku 1972 medzi Akzo a Avebe, ktorou bola zriadená spoločnosť Glucona (ďalej len „spoločenská zmluva z roku 1972") a na druhej strane na rôzne skutkové okolnosti týkajúce sa vzťahov medzi ním samotným, Akzo a spoločnosťou Glucona.

b) O spoločenskej zmluve z roku 1972

Tvrdenia účastníkov konania

80 Na úvod Avebe tvrdí, že podľa dohody o spolupráci uzavretej v roku 1966 so spoločnosťou Noury & van der Lande, ktorá sa týkala výroby a predaja rôznych výrobkov, medzi ktoré patril glukonát sodný, sa venoval najmä výrobe tohto výrobku a druhá uvedená spoločnosť sa venovala najmä jeho predaju, a bola teda zodpovedná za správanie na trhu.

81 Avebe zdôrazňuje, že po tom, ako spoločnosť Noury & van der Lande prevzal Akzo, rozdelenie úloh zostalo v podstate nezmenené až dovtedy, kým 15. augusta 1993 Avebe prevzal riadenie spoločnosti Glucona. Podľa Avebe z príslušných ustanovení spoločenskej zmluvy z roku 1972 vyplýva, že bol poverený výrobou, kým Akzo bol zodpovedný za predaj glukonátu sodného.

82 Po prvé, zo spoločenskej zmluvy z roku 1972 podľa Avebe vyplýva, že spoločnosť Glucona bola riadená dvoma riaditeľmi, jeden pochádzal z Akzo a druhý z Avebe, pričom každý z týchto dvoch riaditeľov sa venoval najmä záležitostiam týkajúcim sa tej spoločnosti, za ktorú bol vymenovaný, každý z nich s takouto spoločnosťou udržiaval oddelené kontakty a zaujímal sa len málo, resp. vôbec, o záležitosti patriace do právomoci druhého riaditeľa. Podľa spoločenskej zmluvy z roku 1972 bol predaj glukonátu sodného zverený Akzo, ktorý určoval a realizoval politiku spoločnosti Glucona v danej oblasti tak, že samotná spoločnosť Glucona nemala rozhodujúci vplyv na svoje správanie na trhu. Práve naopak, predajné činnosti vykonávané Akzo v prospech spoločnosti Glucona boli zahrnuté do predajnej organizácie Akzo, takže Glucona nemala ani samostatne organizovaný predaj.

83 Po druhé, podľa Avebe okolnosť, že v súlade so spoločenskou zmluvou z roku 1972 Akzo dostal náhradu za predaj glukonátu sodného, vedie k tomu, že predaj tohto výrobku v skutočnosti realizoval Akzo bez zásahov spoločnosti Glucona.

84 Po tretie, Avebe uvádza, že na rozdiel od toho, čo uvádza Komisia na základe spoločenskej zmluvy z roku 1972, Akzo nemohol byť považovaný za zástupcu, ktorý iba konal na účet spoločnosti Glucona. Zdôrazňuje, že spoločenská zmluva z roku 1972 stanovovala, že rozdelenie úloh sa môže dohodnúť medzi spoločníkmi, k čomu neskôr aj naozaj došlo. Podľa Avebe vykonával Akzo — iste, na účet a nebezpečenstvo spoločnosti Glucona, ale z ostatných hľadísk nezávisle a na svoj vlastný účet — marketingové činnosti a predaj glukonátu sodného, pričom tieto činnosti boli súčasťou organizácie Akzo.

85 Avebe uvádza v tejto súvislosti, že skutočnosť, že Akzo sa venoval predaju na účet a nebezpečenstvo spoločnosti Glucona, neznamená nevyhnutne, že táto spoločnosť by sa mala považovať za podnik, ktorý sa dopustil porušenia stanoveného v článku 81 ES. Na preukázanie, kto porušil v danom prípade článok 81 ES, je potrebné totiž

nie určiť toho, na koho účet a nebezpečenstvo sa vykonávali činnosti, ale — v zásade — určiť toho, kto v skutočnosti vykonával činnosti, ktoré predstavovali porušenie.

86 Stanovisko, ktoré zastáva Komisia, by viedlo k tomu, že keď zástupca koná za viacero podnikov a poruší pritom článok 81 ods. 1 ES, boli by to zastúpení, kto by bol zodpovedný za toto porušenie, ktorého sa dopustil tento zástupca pri výkone svojej činnosti. Podľa Avebe je to tak aj v prípade, keď zastúpený dal zástupcovi pokyn, aby sa dopustil porušenia alebo keď zastúpený vie o správaní svojho zástupcu a nenariadi mu, aby s porušovaním skončil. Ak sa však zástupca dopustí porušenia bez vedomia zastúpeného, porušenie nemožno prisudzovať zastúpenému. Podľa Avebe Komisia nepreukázala, že spoločnosť Glucona dala poverenie Akzo, aby sa zúčastnil na karteli, alebo že spoločnosť Glucona ako taká vedela o účasti Akzo na karteli. Avebe dodáva, že skutočnosť, že jeden z riaditeľov Glucona, teda ten, ktorého vymenoval Akzo, bol informovaný o porušení, nestačí na to, aby toto porušenie mohlo byť pripísané spoločnosti Glucona, keďže tento riaditeľ konal ako pracovník Akzo poverený predajom výrobkov spoločnosti Glucona.

87 Avebe pripúšťa, že nemožno uznať vo všeobecnosti, aby zastúpený nemohol byť zodpovedný za správanie zástupcu, ktorý je takisto v postavení riaditeľa tohto zastúpeného alebo ktorý vykonáva inú riadiacu funkciu v organizácii zastúpeného. V danom prípade však existujú dôvody na rozlišovanie funkcie zástupcu na jednej strane a funkcie riaditeľa v organizácii zastúpeného na druhej strane. Po prvé, dôvody pre určenie, že Akzo bol zástupca, nevyplývajú zo snahy zbaviť sa akejkoľvek prípadnej zodpovednosti z dôvodu porušenia článku 81 ES, ale vyplývajú z toho, že Akzo už mal zavedenú organizáciu predaja glukonátu sodného, tak ako vyplýva zo spoločenskej zmluvy z roku 1972. Po druhé, v danom prípade zástupca, Akzo, je veľkým podnikom, ktorého pracovník zastával čiastočne funkciu riaditeľa spoločnosti Glucona, ale vykonával vo zvyšnom čase činnosti v rámci organizácie svojho vlastného podniku.

88 Komisia navrhuje, aby bola argumentácia Avebe zamietnutá.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

89 Po prvé, z článku 1 spoločenskej zmluvy z roku 1972 vyplýva, že Avebe a Akzo vytvorili spoločný podnik Glucona, ktorého cieľom bola „výroba, predaj a uvádzanie na trh na spoločný účet" určitých výrobkov, medzi ktoré patrí glukonát sodný.

90 Okrem toho, podľa článku 5 ods. 1 spoločenskej zmluvy z roku 1972 „spoločníci [spoločnosti Glucona] boli oprávnení len spoločne konať a podpisovať na účet spoločnosti, zaväzovať spoločnosť voči tretím osobám a tretie osoby voči spoločnosti a prijímať a vynakladať prostriedky na účet spoločnosti". Podľa článku 5 ods. 2 tej istej zmluvy mali dvaja spoločníci, Akzo a Avebe, vymenovať dvoch zástupcov, ktorí „mali vykonávať spoločne právomoci uvedené v odseku 1 pre predmetného spoločníka, pričom právo každého spoločníka vykonávať tieto právomoci samostatne tým nie je dotknuté". Títo zástupcovia mali udržiavať „pravidelné kontakty medzi sebou a diskutovať s riaditeľmi [spoločnosti Glucona] o všetkých záležitostiach, ktoré zaujímajú spoločnosť". Podľa článku 5 ods. 3 spoločenskej zmluvy z roku 1972 prináležalo každodenné riadenie dvom riaditeľom, vymenovaným zo strany Akzo a Avebe. Títo riaditelia mali venovať podstatnú väčšinu svojho času záležitostiam spoločnosti Glucona. Mali „pracovať v úzkej spolupráci a [byť] spoločne zodpovední za sledovanú firemnú politiku" a mali „podávať pravidelne správy zástupcom, pokiaľ ide o sledovanú firemnú politiku a poskytovať im všetky relevantné informácie v tejto súvislosti".

91 Napokon, článok 13 ods. 2 zmluvy stanovoval, že „ak sa dvaja spoločníci nerozhodnú pre iný režim, [Glucona] zveruje predaj svojich výrobkov [Akzo]" a nahradí Akzo proporcionálnu časť nákladov predajnej štruktúry Akzo, úmerne času venovanému predaju výrobkov spoločnosti Glucona.

92 Z týchto ustanovení spoločenskej zmluvy z roku 1972 vyplýva, že hoci bežné záležitosti týkajúce sa predaja glukonátu sodného na účet spoločnosti Glucona boli „zverené" Akzo, Avebe sa nemôže oprávnene odvolávať na to, že vzhľadom na samotné ustanovenia spoločenskej zmluvy z roku 1972 možno pripísať porušenie spoločnosti Akzo, z dôvodu, že Akzo bol jediný zodpovedný za politiku uvádzania na trh, ktorú vykonávala spoločnosť Glucona.

93 Vzhľadom na právnu štruktúru spoločnosti Glucona totiž Akzo a Avebe určovali spoločne politiku spoločnosti Glucona. To znamená, že prostredníctvom svojich zástupcov a riaditeľov spoločnosti Glucona muselo dochádzať medzi Akzo a Avebe pravidelne k zosúlaďovaniu. Je preto potrebné dospieť k záveru, že podľa spoločenskej zmluvy z roku 1972 nebolo Avebe neznáma ani určovanie, ani výkon politiky týkajúcej sa uvádzania glukonátu sodného na trh.

94 Tvrdenia Avebe, podľa ktorých sa každý z dvoch riaditeľov venoval najmä, ba dokonca výlučne záležitostiam, ktoré sa týkali v prvom rade oblasti pridelenej príslušnému spoločníkovi, ktorý ho vymenoval, s týmto spoločníkom udržiaval oddelenú kontakty a zaujímal sa len málo, ba dokonca vôbec o záležitosti patriace do právomoci druhého riaditeľa, sa neodzrkadľujú v ustanoveniach spoločenskej zmluvy, ba dokonca sú čiastočne v rozpore s nimi. Tak ako už bolo práve zdôraznené, podľa spoločenskej zmluvy z roku 1972 boli Akzo a Avebe spoločne zodpovední za určenie politiky spoločnosti Glucona, v prípade ktorej muselo prostredníctvom ich zástupcov a riaditeľov spoločnosti Glucona pravidelne dochádzať k zosúlaďovaniu.

95 Okrem toho, hoci je tak, ako uvádza Avebe, ustanovenia spoločenskej zmluvy z roku 1972, najmä článok 13 ods. 2 a článok 14 ods. 1, potrebné vykladať v tom zmysle, že riaditeľ menovaný Akzo zabezpečoval uvádzanie glukonátu sodného na trh ako pracovník Akzo, poverený predajom výrobkov spoločnosti Glucona, nič to nemení

na tom, že vzhľadom na právnu situáciu vytvorenú spoločenskou zmluvou z roku 1972, konanie riaditeľa vymenovaného Akzo je pripísateľné spoločnosti Glucona.

96 V dôsledku toho, na základe samotných ustanovení spoločenskej zmluvy z roku 1972 Komisia mohla, na účely uplatnenia článku 81 ES, usudzovať bez toho, aby sa tým dopustila zjavného omylu, že všetci členovia rady spoločnosti Glucona vedeli o protisúťažnom správaní poslednej uvedenej.

97 V tejto situácii prináležalo Avebe preukázať v priebehu správneho konania, prostredníctvom súboru prvkov predstavujúcich celok zbiehajúcich sa a presvedčivých skutočností, že napriek tejto právnej situácii iba Akzo vedel a určoval protiprávne správanie spoločnosti Glucona.

c) O rôznych skutkových okolnostiach

98 Avebe sa odvoláva na šesť skutkových okolností na preukázanie, že nevedel o existencii kartelu.

99 V prvom rade Avebe zdôrazňuje, že jeho zástupcovia sa nikdy nezúčastnili na rokovaniach o karteli pred októbrom 1993.

100 Komisia v tejto súvislosti neuviedla žiadne konkrétne tvrdenia.

101 Súd prvého stupňa konštatuje, že Komisia nepopiera túto skutočnosť a že dokonca pripustila jej existenciu v odôvodnení č. 306 Rozhodnutia. Vzhľadom na rozdelenie úloh uvedené v spoločenskej zmluve z roku 1972, upravené v ustanoveniach uvedenej zmluvy, ktoré stanovovali spoločné oprávnenia spoločníkov a zaručovali každému spoločníkovi spoločnosti Glucona účasť a informácie, pokiaľ ide o činnosti, ktorým sa venovala druhá strana (pozri bod 90 vyššie), však táto okolnosť neumožňuje dospieť k záveru, že zástupcovia Avebe v rámci spoločnosti Glucona, a preto aj samotný Avebe, nemohli vedieť o protiprávnom správaní.

102 V druhom rade Avebe uvádza, že Komisia nemala vychádzať v odôvodnení č. 307 Rozhodnutia z poznámky z 1. mája 1990. Uvádza skutočnosť, ktorú už uviedol v odpovedi na oznámenie o výhradách, že rokovanie, ktorého sa týkala táto poznámka, vôbec nebolo mnohostranným rokovaním o karteli, ale konalo sa v rámci štrukturálnej spolupráce plánovanej s ADM. Tieto rokovania sa nekonali v rámci činností riadneho predaja spoločnosti Glucona, ale týkali sa zmeny výroby spoločnosti Glucona v Spojených štátoch, ktorá mala štrukturálny charakter. To vysvetľuje, prečo tam bol prítomný riaditeľ spoločnosti Glucona vymenovaný Avebe, a tiež že Avebe sa ako spoločník spoločnosti Glucona takisto informoval o stave rokovaní s ADM.

103 Komisia uvádza, že z poznámky z 1. mája 1990 vyplýva, že to bola Glucona — a nie iba Akzo — kto predával glukonát sodný, správal sa určitým spôsobom na trhu, zúčastňoval sa na rokovaniach a bol považovaný za účastníka tohto trhu ostatnými členmi kartelu.

104 Súd prvého stupňa uvádza, že poznámka z 1. mája 1990 bola vyhotovená členom vedenia Avebe v súvislosti s rokovaním, ktoré sa konalo 30. apríla 1990 s dvoma zástupcami ANC a ADM. Z tejto poznámky vyplýva, že počas tohto rokovania účastníci diskutovali o obnovení určitých zmlúv o dodávke glukonátu sodného, ktoré uzavrel ADM.

105 Aj keby toto rokovanie nesúviselo vôbec s mnohostrannými rokovaniami o karteli, ale konalo sa, ako uvádza Avebe, v rámci plánovanej štrukturálnej spolupráce s ADM, nič to nemení na tom, že — ako správne uvádza Komisia — táto poznámka preukazuje, že Avebe vedel o záležitostiach týkajúcich sa uvádzania na trh glukonátu sodného zo strany spoločnosti Glucona. Tento záver ďalej potvrdzuje existencia projektu dohody medzi Akzo, Avebe a ADM, ktorý sám Avebe predložil Súdu prvého stupňa a z ktorého vyplýva, že Avebe a Akzo mali spolu zabezpečovať uvádzanie glukonátu sodného na trh v Spojených štátoch. Z tohto dokumentu vôbec nevyplýva, že by činnosti Avebe boli obmedzené iba na výrobu glukonátu sodného a že len Akzo by sa mal venovať uvádzaniu tohto výrobku na trh.

106 V dôsledku toho Avebe neprávom vytýka Komisii, že vychádzala z tejto poznámky ako jednej zo skutkových okolností preukazujúcich, že Avebe nemohol nevedieť, že Glucona sa zúčastňovala na protisúťažnom správaní.

107 Po tretie Avebe uvádza, že Komisia sa v odôvodnení č. 308 Rozhodnutia nesprávne odvoláva na správanie Avebe, keďže 15. augusta 1993 Avebe prevzal len riadenie spoločnosti Glucona a vyvodzuje z toho, že Avebe bol zodpovedný za porušenie, ku ktorému došlo pred týmto dátumom. Takéto odôvodnenie bolo potvrdené v rozsudku Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Mayr-Melnhof/Komisia (T-347/94, Zb. s. II-1751, bod 400 a nasl.).

108 Podľa Komisie sa Avebe nesprávne odvoláva na rozsudok Mayr-Melnhof/Komisia, už citovaný v bode 107 vyššie, pretože tento rozsudok sa týkal inej situácie, ako je tá, o ktorú ide v tejto veci. V tejto veci Komisia túto skutočnosť uviedla okrem iného, aby preukázala, že už pred 15. augustom 1993 Avebe musel vedieť, že Glucona je účastníkom kartelu.

109 Súd prvého stupňa poznamenáva, že tak, ako Komisia správne uviedla, v rozsudku Mayr-Melnhof/Komisia, už citovanom v bode 107 vyššie, bolo rozhodnuté, že spoločnosť Mayr-Melnhof mohla byť vyhlásená za zodpovednú za správanie jednej zo svojich dcérskych spoločností až od dátumu, odkedy ju začala ovládať. V danom prípade však vzhľadom na právne vzťahy týkajúce sa vlastníctva a ovládania, existujúce už od založenia spoločnosti Glucona, nejde o otázku, či Avebe musí byť považovaný za zodpovedného za akty, ktoré vykonala spoločnosť v čase, keď túto spoločnosť neovládal. V dôsledku toho sa Avebe nemôže úspešne odvolávať na tento rozsudok na podporu svojho tvrdenia.

110 Vzhľadom na to, hoci správanie Avebe posudzované samostatne nepostačuje na preukázanie, že keď 15. augusta 1993 Avebe sám prevzal riadenie spoločnosti Glucona, vedel, že Glucona bola pred týmto dátumom účastníkom kartelu, nič to nemení na tom, že nemožno vyčítať Komisii, že zohľadnila na potvrdenie svojho stanoviska túto skutočnosť v súvislosti s ostatnými skutočnosťami, ktoré boli obzvlášť pravdepodobné, medzi ktoré patrí spoločná zodpovednosť dvoch riaditeľov spoločnosti Glucona (pozri odôvodnenie č. 307 Rozhodnutia a body 90 až 96 vyššie).

111 Po štvrté Avebe uvádza, že v protokoloch z rokovaní v rámci spoločnosti Glucona sa neuvádza existencia kartelu. Preto orgány spoločnosti Glucona neschválili správanie Akzo ani výslovne, ani mlčky, pretože o tom nevedeli.

112 Podľa Komisie vyplýva z týchto protokolov, že záležitosti, ktorým sa venovali rokovania, sa týkali celého rozsahu činností spoločnosti Glucona.

113 Súd prvého stupňa konštatuje, že skutočnosť, že sa nevykonala žiadna písomná zmienka o existencii kartelu v protokoloch z rokovaní v rámci spoločnosti Glucona, nie je, vzhľadom na dôverný charakter kartelu, relevantný argument na preukázanie,

že Avebe nevedel alebo nemohol vedieť o tomto karteli, a ešte menej na preukázanie toho, že orgány spoločnosti Glucona výslovne alebo implicitne neschválili protisúťažné správanie.

114 Vzhľadom na to, tak ako Komisia správne uviedla, z viacerých protokolov vyplýva, že Avebe musel, niekedy dokonca podrobne, vedieť o obchodnej zložke činností spoločnosti Glucona, ako to aj vyplýva zo správ z rokovaní z 8. októbra 1991, 14. apríla a 10. decembra 1992 a z 2. septembra 1993. Napríklad je potrebné poznamenať, že v protokole z rokovania z 10. decembra 1992 sa v bode 8 uvádza:

„Objem rozpočtu pre glukonát sodný na rok 1993 je oveľa menší ako v minulosti, vzhľadom na sily pôsobiace na trhu (ADM). Hoci objem je menší, je možné dosahovať lepšie ceny. Okrem toho sa budú požadovať vyššie vývozné náhrady. To je spôsobené tým, že naše suroviny sú rozptýlené. Dôraz sa bude klásť na vývoz do tretích krajín mimo ES. Po prvýkrát po niekoľkých rokoch by mohla hrubá marža glukonátu sodného dosiahnuť prah rentability. To však čiastočne spôsobuje preusporiadanie fixných nákladov...“

115 Z toho vyplýva, že záležitosti, ktorým boli venované tieto rokovania, sa týkali celého rozsahu činností spoločnosti Glucona a najmä záležitostí ako obchodná stratégia, vývoj na trhu a cenová politika a podiely na trhu. Vzhľadom na to, že existencia kartelu podstatným spôsobom vplýva na určenie možností konať na trhu glukonátu sodného, sa zdá úplne vylúčené, že tieto témy by mohli byť preberané bez toho, aby sa došlo k zmienke o existencii kartelu a údajoch, ktoré z toho vyplývajú.

116 V dôsledku toho sa Avebe nemôže úspešne odvolávať na protokoly z rokovaní spoločnosti Glucona na podporu svojho tvrdenia.

117 Po piate Avebe uvádza skutočnosť, že obchodní partneri a konkurenti spoločnosti Glucona vždy stotožňovali spoločnosť Glucona s Akzo a nikdy s Avebe, že Akzo používal v korešpondencii s klientmi papier s hlavičkou Akzo, a nie Glucona a že fakturácia a príjmy sa vykonávali prostredníctvom Akzo.

118 Komisia spochybňuje túto argumentáciu.

119 Súd prvého stupňa konštatuje najprv, že argumentácia Avebe je v rozpore s projektom dohody, uvedeným v bode 105 vyššie, čo znamená, že za potenciálneho obchodného partnera ADM na uvedenie na trh glukonátu sodného v Spojených štátoch sa považoval nielen Akzo, ale takisto Avebe. V každom prípade, aj za predpokladu, že by sa preukázalo, že partneri a konkurenti spoločnosti Glucona ju vždy identifikovali s Akzo, nemení to nič na tom, že táto skutočnosť sa týkala výlučne vonkajších vzťahov spoločnosti Glucona a jej vnímania tretími osobami. Naopak, vôbec sa netýka toho, či vzhľadom na vnútornú organizačnú štruktúru spoločnosti Glucona Avebe vedel alebo musel vedieť o protiprávnom správaní spoločnosti Glucona na trhu glukonátu sodného.

120 V dôsledku toho sa Avebe nemôže odvolávať ani na tieto skutočnosti na podporu svojho tvrdenia.

121 Po šieste a na poslednom mieste Avebe uvádza, že riaditeľ vymenovaný Akzo mal svoju kanceláriu v Amersfoort (Holandsko), v budove Akzo, kým riaditeľ vymenovaný Avebe sa venoval na mieste riadeniu tovární Avebe v Ter Apelkanaal (Holandsko) a že tieto miesta sú vzdialené navzájom približne 200 kilometrov. Okrem toho uvádza, že výroba a predaj glukonátu sodného tvorili len minimálnu zložku celku činností Avebe, ako aj Akzo.

122 Komisia v tejto súvislosti neuviedla žiadne konkrétne tvrdenia.

123 Súd prvého stupňa pripomína v tejto súvislosti, že spoločenská zmluva z roku 1972 stanovovala výslovne úzky súlad medzi riaditeľmi v prípade všetkých záležitostí týkajúcich sa spoločného podniku. Okrem toho, ako je uvedené v bode 115 vyššie, z protokolov z rokovaní spoločnosti Glucona vyplýva, že záležitosti, ktorým boli venované tieto rokovania, sa týkali celého rozsahu činností spoločnosti Glucona, a najmä záležitostí ako obchodná stratégia, vývoj na trhu a cenová politika a podiely na trhu. V dôsledku toho nepredstavuje geografická vzdialenosť medzi Akzo a Avebe presvedčivé tvrdenie na podporu toho, že riaditeľ vymenovaný Avebe nevedel o protisúťažnom správaní.

124 Skutočnosť, na ktorú sa odvoláva Avebe, že výroba a predaj glukonátu sodného tvorili iba minimálnu zložku celku činností Avebe, ako aj Akzo, tiež nie je relevantná. Zriadenie spoločnosti Glucona totiž malo slúžiť spoločnej výrobe, predaju a uvádzaniu na trh určitých výrobkov, medzi ktoré patrí glukonát sodný, čo sú činnosti, ktorým mali podľa spoločenskej zmluvy z roku 1972 riaditelia spoločnosti Glucona venovať podstatnú časť svojho pracovného času.

125 V dôsledku toho sa Avebe neprávom odvoláva na tieto skutočnosti na podporu svojho tvrdenia.

126 Vzhľadom na všetky vyššie uvedené fakty sa Komisia správne domnievala, že rôzne skutkové okolnosti uvádzané zo strany Avebe neumožňovali dospieť k záveru, že napriek jasnosti právneho rámca, ktorým sa riadila štruktúra spoločného podniku a rozdelenie zodpovednosti medzi spoločníkmi, Avebe nevedel o určovaní a vykonávaní politiky uvádzania glukonátu sodného na trh, a preto nevedel alebo nemohol vedieť o protisúťažnom správaní spoločnosti Glucona.

127 V dôsledku toho sa Komisia mohla oprávnene domnievať, že porušenia sa dopustila spoločnosť Glucona.

3. *O tom, že Komisia nemala pripísať Avebe porušenie, ku ktorému došlo zo strany spoločnosti Glucona*

a) Tvrdenia účastníkov konania

128 Avebe uvádza, že aj keby sa pripustil záver, že protisúťažného správania sa dopustila spoločnosť Glucona, a nie Akzo, Komisia nemôže v žiadnom prípade pripísať toto správanie Avebe.

129 V tejto súvislosti Avebe uvádza, že podľa ustálenej judikatúry okolnosť, že dcérska spoločnosť má vlastnú právnu spôsobilosť, nepostačuje na vyvrátenie možnosti, aby jej správanie bolo pripísané materskej spoločnosti, najmä keď dcérska spoločnosť neurčuje samostatne svoje správanie na trhu, ale v podstate uplatňuje pokyny, ktoré jej dala materská spoločnosť (pozri rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, C-286/98 P, Zb. s. I-9925, bod 26 a tam citovanú judikatúru). Z toho vyplýva, že nebolo potrebné vziať do úvahy formálnu právnu štruktúru podniku, ale jeho skutočnú štruktúru rozhodovania. Avebe, opakujúc v podstate tie isté tvrdenia, ako sú tie, ktoré už boli uvedené v rámci prvej časti tohto žalobného dôvodu, tvrdí, že spoločnosť Glucona neuplatňovala pokyny, ktoré jej boli dané, ale naopak, že uvádzanie na trh glukonátu sodného zabezpečoval Akzo.

130 O to viac, v situácii, keď k protiprávnemu správaniu došlo zo strany združenia bez právnej spôsobilosti, formálne kritérium právnych vzťahov medzi spoločnosťou

Glucona a jej materskou spoločnosťou nie je relevantné. V danej situácii by malo záležať len na tom, či Glucona tvorila hospodársku jednotku spolu s Avebe, čo však tak nebolo, pretože Glucona nemala organizáciu predaja, keďže väčšina jej pracovníkov vykonávala svoju prácu v rámci činností pre svojho iného zamestnávateľa. Len v prípade, keby materská spoločnosť ovládala 100 % imania dcérskej spoločnosti, by mohla Komisia vychádzať z domnienky, že táto dcérska spoločnosť uplatňuje v podstate pokyny, ktoré jej dáva materská spoločnosť. Iba v takomto prípade by Komisia nemusela preveriť, či materská spoločnosť naozaj vykonávala túto právomoc. V danom prípade však Avebe mal iba obchodný podiel vo výške 50 % v spoločnosti Glucona, kým zvyšných 50 % vlastnil Akzo.

131 Okrem toho sa Avebe odvoláva na rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Metsä-Serla a i./Komisia (T-339/94, T-340/94, T-341/94 a T-342/94, Zb. s. II-1727, body 51 až 58). Uvádza, že v tejto veci Súd prvého stupňa zohľadnil skutočnosť, že združenie podnikov bolo poverené svojimi členmi, aby vykonávalo predaj všetkého ich kartónu a stanovilo jednotné ceny, hoci konalo v mene a na účet každého zo svojich členov. Preto v tejto veci Súd prvého stupňa vzal do úvahy správanie predstavujúce porušovanie a takisto aj existujúci priamy vzťah medzi týmto správaním a podnikom, ktorý musí byť považovaný za zodpovedný za porušenie.

132 Avebe tiež uvádza skutočnosť, že je nepravdepodobné, aby 15. augusta 1993, keď riaditeľ vymenovaný Akzo informoval riaditeľa vymenovaného Avebe o existencii štruktúry kartelu, Avebe vedel o tomto karteli. Avebe zdôrazňuje, že Komisia bola o tom informovaná listom z 23. apríla 1999, ale zle si vyložila túto informáciu, keď uviedla v Rozhodnutí, že Avebe požiadal, aby bol informovaný podrobne o situácii týkajúcej sa kartelu. Komisia takisto nezohľadnila, tak ako sa uvádza v bode 26 odpovede na oznámenie o výhradách, že zástupca Avebe v rámci spoločnosti Glucona informoval neskôr predsedu Avebe, čo vyvracia záver, podľa ktorého Avebe už o karteli vedel.

133 Avebe v replike okrem toho uvádza, že jeho tvrdenie potvrdzuje článok 6 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950, tak ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva.

134 Komisia uvádza, že citovaná judikatúra sa netýkala prípadu, o aký ide v tejto veci, keď k porušeniu došlo zo strany spolupracujúceho združenia medzi dvoma nezávislými podnikmi. Komisia však, odkazujúc v podstate na tvrdenia už uvedené v rámci prvej časti tohto žalobného dôvodu, tvrdí, že v danom prípade Avebe mohol ovplyvniť rozhodujúcim spôsobom správanie spoločnosti Glucona na trhu a že najmä mohol skončiť s jej účasťou v karteli. To odôvodňuje podľa Komisie, vzhľadom na judikatúru (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, T-354/94, Zb. s. II-2111, bod 80) záver, že Avebe bol zodpovedný za porušovanie, a nie je potrebné preukázať, či naozaj vykonával takýto vplyv na spoločnosť Glucona.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

135 Najprv je potrebné pripomenúť ustálenú judikatúru, podľa ktorej môže byť protisúťažné správanie podniku pripísané inému podniku v prípade, ak podnik neurčoval svoje správanie na trhu samostatne, ale v podstate vykonával pokyny vydané druhým uvedeným podnikom, najmä so zreteľom na ekonomické a právne väzby, ktoré ich spájajú (pozri rozsudky Súdneho dvora z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P, C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, bod 117, a zo 16. novembra 2000, Metsä-Serla Oyj a i./Komisia, C-294/98 P, Zb. s. I-10065, bod 27).

136 V tejto súvislosti je potrebné spresniť, že podľa tejto judikatúry a v rozpore s tvrdením Komisie v bodoch 48 až 52 jej vyjadrenia k žalobe sa Komisia nemôže

uspokojiť s konštatovaním, že podnik „mohol" vykonávať takýto rozhodujúci vplyv na iný podnik, bez toho, aby bolo potrebné preveriť, či tento vplyv bol naozaj vykonávaný. Z tejto judikatúry naopak vyplýva, že prináleží v zásade Komisii, aby preukázala takýto rozhodujúci vplyv na základe celku skutkových okolností, medzi ktoré patrí najmä prípadná riadiaca právomoc jedného z týchto podnikov voči druhému podniku (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v bode 135 vyššie, body 118 až 122; z 2. októbra 2003, Aristrain/Komisia, C-196/99 P, Zb. s. I-11005, body 95 až 99; rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, HFB a i./Komisia, T-9/99, Zb. s. II-1487, bod 527). V konaní, ktoré viedlo k rozsudku zo 16. novembra 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, už citovanému v bode 129 vyššie, na ktorý sa odvoláva Komisia, Súdny dvor uznal, že keď materská spoločnosť ovláda 100 % imania svojej dcérskej spoločnosti zodpovednej za protiprávne správanie, existuje vyvrátiteľná domnienka, podľa ktorej uvedená materská spoločnosť naozaj vykonávala rozhodujúci vplyv na správanie svojej dcérskej spoločnosti. Preto prináleží materskej spoločnosti, aby vyvrátila túto domnienku tým, že predloží dôkazy schopné preukázať samostatnosť svojej dcérskej spoločnosti (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. novembra 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, už citovaný v bode 129 vyššie, body 28 a 29, a rozsudok zo 14. mája 1998, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, už citovaný v bode 134 vyššie, bod 80).

137 Ďalej je potrebné pripomenúť, že podľa spoločenskej zmluvy z roku 1972 bola Glucona zriadená v právnej forme „vennootschap onder firma" (vof). Je nesporné, že podľa holandského práva bola teda Glucona čisto zmluvným subjektom, bez právnej spôsobilosti, odlišnej od tej, ktorú mali jej spoločníci Akzo a Avebe, pričom každý z nich mal v uvedenom subjekte obchodný podiel vo výške 50 %. Okrem toho boli podľa článku 5 ods. 1 uvedenej zmluvy dvaja spoločníci oprávnení iba spoločne konať a podpisovať na účet Glucony, zaväzovať ju voči tretím osobám a zaväzovať tretie osoby voči nej a prijímať a vynakladať finančné prostriedky na jej účet. V súlade s odsekom 2 toho istého ustanovenia mali dvaja spoločníci vymenovať dvoch zástupcov, ktorí „mali spoločne vykonávať právomoci uvedené v odseku 1 pre predmetného spoločníka, pričom právo každého spoločníka vykonávať tieto právomoci samostatne tým nie je dotknuté". Títo zástupcovia mali udržiavať „pravidelné kontakty medzi sebou a diskutovať s riaditeľmi [spoločnosti Glucona] o všetkých záležitostiach, ktoré zaujímajú spoločnosť". Podľa článku 5 ods. 3 uvedenej spoločenskej zmluvy prináležalo každodenné riadenie dvom riaditeľom, vymenovaným zo strany Akzo a Avebe. Títo riaditelia mali venovať podstatnú

väčšinu svojho času záležitostiam spoločnosti Glucona. Mali „pracovať v úzkej spolupráci a [byť] spoločne zodpovední za sledovanú firemnú politiku" a mali „podávať pravidelne správy zástupcom, pokiaľ ide o sledovanú firemnú politiku, a poskytovať im všetky relevantné informácie v tejto súvislosti". Napokon, vzhľadom na právnu štruktúru spoločnosti Glucona, Akzo a Avebe ručili za záväzky spoločnosti Glucona spoločne, nerozdielne a neobmedzene.

138 Zo všetkých vyššie uvedených skutočností vyplýva, že spoločenská zmluva z roku 1972 zriadila spoločnú riadiacu právomoc Akzo a Avebe, týkajúcu sa obchodného riadenia spoločnosti Glucona, pričom táto právomoc mala byť vykonávaná spoločne a v stálom úzkom súlade, pokiaľ ide o všetky otázky týkajúce sa spoločnosti Glucona, dvoma riaditeľmi vymenovanými Akzo a Avebe, ktorí boli kontrolovaní najmä prostredníctvom dvoch zástupcov týchto dvoch spoločníkov. Vzhľadom na túto spoločnú riadiacu právomoc a na skutočnosť, že aj Akzo, aj Avebe mali obchodný podiel vo výške 50 % v spoločnosti Glucona, a teda spoločne úplne ovládali túto spoločnosť, sa Súd prvého stupňa domnieva, že ide o situáciu analogickú so situáciou, ktorá viedla k vydaniu rozsudku zo 14. mája 1998, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, v ktorej jediná materská spoločnosť ovládala 100 % imania svojej dcérskej spoločnosti, na preukázanie domnienky, že uvedená materská spoločnosť naozaj vykonávala rozhodujúci vplyv na správanie svojej dcérskej spoločnosti.

139 Súd prvého stupňa sa totiž domnieva, že skutkové okolnosti uvedené v bode 137 vyššie predstavujú ako celok dostatočne závažné skutočnosti na odôvodnenie domnienky, podľa ktorej Akzo a Avebe určovali spoločne spôsob správania spoločnosti Glucona na trhu, takže v prípade spoločnosti Glucona je možné usudzovať, že v tejto súvislosti nemala žiadnu skutočnú samostatnosť. Okrem toho, tak ako vyplýva z konštatovaní uvedených v bodoch 92 až 126 vyššie, týkajúcich sa toho, či vedel žalobca o konaní spoločnosti Glucona, žalobca nepredložil dôkazy, ktoré by mohli vyvrátiť túto domnienku.

140 Napokon je potrebné uviesť, že existencia spoločnej zodpovednosti medzi dvoma spoločníkmi, Akzo a Avebe, za správanie Glucony, nezávisle od jej presného rozsahu podľa holandského práva, potvrdzuje domnienku týkajúcu sa skutočného spoloč-

ného určovania obchodnej politiky Glucona jej spoločníkmi. Za týchto podmienok totiž spoločníci rozhodne majú záujem vyhnúť sa tomu, aby sa ich dcérska spoločnosť správala nezávisle od ich pokynov, vzhľadom na riziko, že sa tým môžu vystaviť v prípade protiprávneho správania zo strany svojej dcérskej spoločnosti súdnemu stíhaniu alebo žalobám o náhradu škody podaným tretími osobami.

141 Z vyššie uvedeného vyplýva, že vzhľadom na úzke ekonomické a právne spojenie medzi spoločnosťou Glucona na jednej strane a spoločnosťami Akzo a Avebe na druhej strane, ktoré účinne spoločne ovládali spoločnosť Glucona, sa Komisia nedopustila nesprávneho posúdenia, keď konštatovala, že protiprávne správanie Glucony je možné pripísať Avebe. Z toho takisto vyplýva, že na rozdiel od názoru žalobcu, Glucona na jednej strane a Akzo a Avebe na druhej strane predstavujú hospodársku jednotku v zmysle judikatúry citovanej v bode 78 vyššie, v rámci ktorej je protiprávne správanie dcérskej spoločnosti pripísateľné jej materským spoločnostiam, ktoré sú za to zodpovedné z toho dôvodu, že skutočne určujú jej obchodnú politiku (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 11. decembra 2003, Minoan Lines/Komisia, T-66/99, Zb. s. II-5515, bod 122).

142 V dôsledku toho musí byť žalobný dôvod založený na porušení článku 81 ods. 1 ES a článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 zamietnutý ako celok.

E — *O porušení zásady proporcionality*

143 Avebe uvádza, že aj keby sa mu mohlo porušenie pripísať, Komisia mala pri stanovovaní základnej čiastky pokuty v jej prípade vziať do úvahy vzhľadom na poľahčujúce okolnosti úlohu, akú mal Avebe v karteli pred 15. augustom 1993.

144 Komisia zdôrazňuje, že pokuta uložená Avebe bola stanovená z dôvodu správania Glucony v rámci kartelu a že v tomto kontexte bola povinná zohľadniť osobitosti jej správania. Podľa Komisie nie je žiadny dôvod zľahčovať zodpovednosť materskej spoločnosti z dôvodu správania jej dcérskej spoločnosti. To platí tým viac v tomto prípade, keďže Glucona nemala právnu spôsobilosť oddelenú od Avebe a Akzo. Avebe nie je teda vôbec považovaný za zodpovedného za správanie iného subjektu, ale za akty subjektu čisto zmluvnej povahy, čo vyplýva z vlastnej právnej spôsobilosti Avebe, pričom za tento subjekt je Avebe spoločne a nerozdielne zodpovedný.

145 Súd prvého stupňa sa domnieva, tak ako uvádza Komisia, že z dôvodu správania Glucony, pripísateľného tak Avebe ako aj Akzo, Komisia mohla uložiť pokutu Avebe bez toho, aby porušila zásadu proporcionality. Konkrétnejšie, vzhľadom na ustanovenia spoločenskej zmluvy z roku 1972, vytvárajúce spoločný podnik Glucona (pozri body 90 až 91 vyššie), Súd prvého stupňa uvádza, že úloha, ktorú mal Avebe v karteli pred 15. augustom 1993, nemôže predstavovať poľahčujúcu okolnosť, ktorá by ovplyvnila proporcionálnu povahu pokuty, ktorá mu bola udelená.

146 Z týchto dôvodov žalobný dôvod založený na porušení zásady proporcionality nie je dôvodný.

147 Keďže žiadny zo žalobných dôvodov uvedených proti Rozhodnutiu nebol prijatý, žaloba musí byť zamietnutá ako celok.

O trovách

148 Podľa článku 87 ods. 2 rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže žalobca nemal vo veci úspech, je opodstatnené zaviazať ho na náhradu trov konania v súlade s návrhom žalovanej.

Z týchto dôvodov

SÚD PRVÉHO STUPŇA (tretia komora)

rozhodol a vyhlásil:

1. **Žaloba sa zamieta.**

2. **Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA je povinný nahradiť trovy konania.**

Azizi Jaeger Dehousse

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 27. septembra 2006.

Tajomník

E. Coulon

Predseda komory

J. Azizi

Obsah

Skutkové okolnosti ..... II - 3090

Konanie a návrhy účastníkov konania ..... II - 3097

Právny stav ..... II - 3099

A — Úvod ..... II - 3099

B — O porušení povinnosti odôvodnenia ..... II - 3103

C — O porušení práva na obhajobu ..... II - 3105

1. Úvodné poznámky ..... II - 3105

2. O vyhlásení Akzo ..... II - 3106

3. O údajnom vyhlásení zástupcu Akzo pred americkými orgánmi ..... II - 3109

a) Tvrdenia účastníkov konania ..... II - 3109

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa ..... II - 3109

O prípustnosti ..... II - 3109

O veci samej ..... II - 3111

D — O porušení článku 81 ods. 1 ES a článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 ..... II - 3114

1. Úvod ..... II - 3114

2. O tom, že Komisia nemala pripísať spoločnosti Glucona porušovanie, ku ktorému došlo pred 15. augustom 1993 ..... II - 3114

a) Úvodné poznámky ..... II - 3114

b) O spoločenskej zmluve z roku 1972 ..... II - 3115

Tvrdenia účastníkov konania ..... II - 3115

Posúdenie Súdom prvého stupňa ..... II - 3118

c) O rôznych skutkových okolnostiach ..... II - 3120

3. O tom, že Komisia nemala pripísať Avebe porušenie, ku ktorému došlo zo strany spoločnosti Glucona ..... II - 3127

a) Tvrdenia účastníkov konania ..... II - 3127

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa ..... II - 3129

E — O porušení zásady proporcionality ..... II - 3132

O trovách ..... II - 3133